

1

PRVNÍ KAPITOLA

Návrat z Indie. — Válka a „hledání zázračného“. — Staré myšlenky. — Otázka škol. — Plány na další cesty. — Východ a Evropa. — Inzerát v moskevských novinách. — Přednášky o Indii. — Setkání s Gurdžijevem. — „Významný člověk“. — První rozhovor, Gurdžijevův názor na školy. — Gurdžijevova skupina. — „Záblesky pravdy“. — Další setkání a rozhovory. — Organizace Gurdžijevovy moskevské skupiny. — Otázka poplatků a nákladů na práci. — Otázka utajení a závazků přijímaných žáky. — Rozhovor o Východě. — „Filosofie“, „teorie“ a „praxe“. — Jak byl tento systém objeven? — Gurdžijevovy myšlenky. — „Člověk je stroj“ ovládaný vnějšími vlivy. — Všechno „se děje“. Nikdo nic „nedělá“. — Aby bylo možno „dělat“, je nutno „být“. — Člověk je za své jednání zodpovědný, stroj zodpovědný není. — Je psychologie nezbytná ke zkoumání strojů? — Příslib „faktů“. — Lze zastavit války? — Rozhovor o planetách a Měsíci coby živých bytostech. „Rozumnost“ Slunce a Země. — „Subjektivní“ a „objektivní“ umění.

2

DRUHÁ KAPITOLA

Petrohrad roku 1915. — Gurdžijev v Petrohradě. — Rozhovor o skupinách. — Zmínka o „esoterické“ práci. — „Vězení“ a „únik z vězení“. Co je pro tento únik nezbytné? Kdo může pomoci a jak? — Počátek setkávání v Petrohradě. — Otázka reinkarnace a příštího života. — Jak lze dosáhnout nesmrtelnosti? — Zápas mezi „ano“ a „ne“. — Krystalizace na správném a na špatném základě. — Nezbytnost oběti. — Rozhovory s Gurdžijevem a postřehy. — Prodej koberců a rozhovory o kobercích. — Co Gurdžijev řekl sám o sobě. — Otázka týkající se starověkého vědění a proč je skryté. Gurdžijevova odpověď. Vědění není skryté. — Materialita vědění. — Člověk odmítá vědění, které je mu dáno. — Otázka na nesmrtelnost. — „Čtyři těla člověka“. — Příklad křivule s kovovými částicemi. — Cesta fakíra, cesta mnicha a cesta jogína. — „Čtvrtá cesta“. — Existují civilizace a kultura?

3

TŘETÍ KAPITOLA

Základní Gurdžijevovy myšlenky týkající se člověka. — Neexistence jednoty. — Četnost já. — Ustrojení lidského stroje. — Psychická centra. — Gurdžijevova metoda výkladu myšlenek systému. — Opakování je nevyhnutelné. — Co znamená evoluce člověka. — Mechanický pokrok není možný. — Evropská představa o evoluci člověka. — Propojenost všeho v přírodě. — Lidstvo a Měsíc. — Výhoda jednotlivce před masami. — Nezbytnost znalosti lidského stroje. — Neexistence trvalého Já v člověku. — Role malých já. — Neexistence individuality a vůle v člověku. — Východní podobenství o domu a služebnictvu. — „Vrchní správce“. — Rozhovory o fakírovi na hřebech a o buddhistické magii.

Obecné dojmy z Gurdžijevova systému. — Ohlédnutí zpět. — Jedna ze základních tezí. — Linie vědění a linie bytí. — Bytí na různých úrovních. — Rozchod linie vědění a linie bytí. — Co přináší rozvoj vědění bez odpovídající změny bytí — a změna bytí bez nárůstu vědění. — Co znamená „porozumění“. — Porozumění jako výsledek vědění a bytí. — Rozdíl mezi porozuměním a věděním. — Porozumění jako funkce tří center. — Proč se lidé snaží najít jména pro věci, kterým nerozumí. — Náš jazyk. — Proč si lidé vzájemně nerozumí. — Slovo „člověk“ a jeho rozdílné významy. — Jazyk uznávaný systémem. — Stupňování odpovídající stupňům člověka. — Slovo „svět“. — Různost jeho významů. — Zkoumání slova „svět“ z hlediska principu relativity. — Základní zákon vesmíru. — Zákon tří principů čili tří sil. — Nezbytnost tří sil pro vznik nějakého jevu. — Třetí síla. — Proč třetí sílu nevidíme. — Tři síly ve starověkém učení. — Tvoření světů vůlí Absolutna. — Řetězec světů čili „paprsek stvoření“. — Počet zákonů v každém světě.

5

PÁTÁ KAPITOLA

Přednáška o „mechanice vesmíru“. — Paprsek stvoření a jeho vyrůstání z Absolutna. — Rozporuplnost vědeckých zákonů. — Měsíc coby konec paprsku stvoření. — Vůle Absolutna. — Myšlenka zázraku. — Naše místo ve světě. — Měsíc se živí organickým životem. — Působení Měsíce a osvobození se od Měsíce. — Rozdílná „materialita“ různých světů. — Svět jako svět „vibrací“. — Vibrace se zpomalují úměrně ke vzdálenosti od Absolutna. — Sedm druhů materie. — Čtyři těla člověka a jejich vztah k různým světům. — Atomy komplexních látek. — Definice materie podle sil, které se skrze ni projevují. — „Uhlík“, „kyslík“, „dusík“ a „vodík“. — Tři síly a čtyři materie. — Je člověk nesmrtelný, či nikoliv? — Co znamená nesmrtelnost? — Člověk obdařený čtvrtým tělem. — Příběh seminaristy a všemohoucnost Boží. — Rozhovory o Měsíci. — Měsíc jako hodinové závaží. — Rozhovor o univerzálním jazyce. — Vysvětlení Poslední večeře.

Rozhovor o cílech. — Může učení sledovat pevně stanovený cíl? — Cíl existence. — Osobní cíle. Znat budoucnost. Existovat i po smrti. Být pánem sebe sama. Být křesťanem. Pomáhat lidstvu. Zastavit války. — Gurdžijevovo vysvětlení. — Osud, náhoda a vůle. — „Šílené stroje“. — Esoterické křesťanství. — Co by mělo být cílem člověka? — Příčiny vnitřního otroctví. — Čím začíná cesta za osvobozením. — „Poznej sám sebe“. — Různá pojetí této myšlenky. — Sebe-zkoumání. — Jak zkoumat? — Sebe-pozorování. — Zaznamenávání a rozbor. — Základní princip fungování lidského stroje. — Čtyři centra: myslící, emocionální, pohybové, instinktivní. — Rozlišování mezi prací jednotlivých center. — Dosahování změn v práci stroje. — Narušení rovnováhy. — Jak stroj obnovuje rovnováhu? — Náhodné změny. — Špatná práce center. — Představivost. — Bdělé snění. — Návyky. — Vzepření se návykům za účelem sebe-pozorování. — Zápas proti projevům negativních emocí. — Všímání si mechaničnosti. — Změny pocházející ze správného sebe-pozorování. — Myšlenka pohybového centra. — Obvyklé třídění lidského jednání. — Klasifikace založená na rozdělení center. — Automatismus. — Instinktivní jednání. — Rozdíl mezi instinktivními a pohybovými funkcemi. — Rozdělení emocí. — Různé úrovně jednotlivých center.

Je „kosmické vědomí“ dosažitelné? — Co je vědomí? — Gurdžijevova otázka, čeho jsme si povšimli při sebe-pozorování. Naše odpovědi. — Gurdžijevova poznámka, že nejdůležitější věc nám unikla. — Proč jsme si nevšimli, že si neuvědomujeme sebe sama? — „Něco pozoruje“, „něco myslí“, „něco mluví“. — Pokusy uvědomovat si sebe sama. — Gurdžijevovo vysvětlení. — Význam nového problému. — Věda a filosofie. — Naše zkušenosti. — Pokusy rozdělit pozornost. — První dojmy z volního sebe-uvědomování. — Co si pamatujeme z minulosti. — Další zkušenosti. — Spánek v bdělém stavu a probuzení. — Co evropská psychologie přehlédla. — Rozdíly v chápání myšlenky vědomí. — Zkoumání člověka je souběžné se zkoumáním světa. — Po zákoně tří přichází základní zákon vesmíru: zákon sedmi čili zákon oktáv. — Neexistující kontinuita vibrací. — Oktávy. — Sedmitónová stupnice. — Zákon „intervalů“. — Nezbytnost „dodatečných šoků“. — Co se stane, chybí-li „dodatečné šoky“. — Aby bylo možno dělat, je nutné ovládat „dodatečné šoky“. — Podřízené oktávy. — Vnitřní oktávy. — Organický život v místě „intervalu“. — Planetární vlivy. — Postranní oktáva „sol-do“. — Význam tónů „la“, „sol“, „fa“. — Význam tónů „do“, „si“. — Význam tónů „mi“, „re“. — Role organického života při proměnách zemského

Různé stavy vědomí. — Spánek. Bdění. Sebe-uvědomování. Objektivní vědomí. — Nedostatek sebe-uvědomování. — Co je první podmínkou pro dosažení sebe-uvědomování? — Vyšší stavy vědomí a vyšší centra. — „Bdělý stav“ obyčejného člověka je jako spánek. — Život spícího člověka. — Jak se může probudit? — Jaký je člověk, když se narodí. — Jak působí „výchova“ a příklad lidí okolo nás? — Možnosti člověka. — Sebe-zkoumání. — „Mentální fotografie“. — Různí lidé v jednom člověku. — „Já“ a „Uspenskij“. — Kdo je aktivní, a kdo pasivní? — Člověk a jeho maska. — Rozdělení sebe sama coby první stupeň práce na sobě. — Základní vlastnost bytí člověka. — Proč si člověk neuvědomuje sebe sama. — „Ztotožňování“. — „Braní ohledů“. — „Vnitřní ohledy“ a „vnější ohledy“. — Co znamená braní „vnějších“ ohledů na stroj. — „Nespravedlnost“. — Upřímnost a slabost. — „Nárazníky“. — Svědomí. — Morálka. — Existuje představa morálky společná pro všechny? — Existuje křesťanská morálka? — Existuje všem společné pojetí dobra a zla? — Nikdo nečiní nic ve jménu zla. — Různá pojetí dobra a důsledky těchto různých pojetí. — Na čem může být myšlenka trvalého dobra a zla založena? — Myšlenka pravdy a lži. — Boj proti „nárazníkům“ a proti lhaní. — Metody školní práce. — Podřízení. — Uvědomění si vlastní nicotnosti. — Osobnost a podstata. — Mrtví lidé. — Obecné zákony. — Otázka peněz.

„Paprsek stvoření“ v podobě tří oktáv záření. — Vztah materií a sil různých úrovní světa k našemu životu. — Intervaly v kosmických oktávách a šoky, které je vyplňují. — „Bod vesmíru“. — Hustota vibrací. — Tři síly a čtyři materie. — „Uhlík“, „Kyslík“, „Dusík“, „Vodík“. — Dvanáct triád. — „Tabulka vodíků“. — Materie ve světle svých chemických, fyzických, psychických a kosmických vlastností. — Rozumnost materie. — „Atom“. — Každá funkce a stav člověka závisí na energii. — Látky v člověku. — Člověk má dostatek energie na zahájení práce na sobě, pokud svou energií šetří. — Mrhání energií. — „Naučte se oddělovat jemné od hrubého“. — Výroba jemných vodíků. — Proměna bytí. — Růst vnitřních těl. — Lidský organismus jako třípodlažní továrna. — Tři druhy potravy. — Vstup jídla, vzduchu a dojmů do organismu. — Proměna látek je ovládána zákonem oktáv. — Oktáva jídla a oktáva vzduchu. — Extrahování „vyšších vodíků“. — Oktáva dojmů se nevyvíjí. — Možnost vytvořit umělý šok ve chvíli přijímání dojmu. — Vědomé úsilí. — „Sebe-uvědomování“. — Následný rozvoj oktávy dojmů a vzduchu. — Druhý vědomý šok. — Úsilí související s emocemi. — Příprava na toto úsilí. — Analogie mezi lidským organismem a vesmírem. — Tři stupně ve vývoji lidského stroje. — Transmutace a emoce. — Alchymie. — Centra pracují s různými „vodíky“. — Dvě vyšší centra. — Špatná práce nižších center. — Materialita všech vnitřních procesů.

10

DESÁTÁ KAPITOLA

Čím začíná cesta? — Zákon náhody. — Druhy vlivů. — Vlivy vytvořené v životě. — Vlivy vytvořené mimo život, vědomé pouze ve svém původu. — Magnetické centrum. — Hledání cesty. — Nalezení člověka, který ví. — Třetí druh vlivu: vědomý a přímý. — Osvobození se od zákona náhody. — „Schod“, „schodiště“ a „cesta“. — Zvláštní podmínky čtvrté cesty. — Špatné magnetické centrum je možné. — Jak poznat špatné cesty? — Učitel a žák. — Vědění začíná učením o kosmech. — Běžné pojetí dvou kosmů: „Makrokosmos“ a „Mikrokosmos“. — Úplné učení o sedmi kosmech. — Vztah mezi kosmy: jako nula k nekonečnu. — Princip relativity. — „Cesta vzhůru je současně cestou dolů.“ — Co je zázrak. — „Fáze dimenzí“. — Zkoumání systému kosmů z hlediska teorie mnoha dimenzí. — Gurdžijevova poznámka, že „čas je dech“. — Je „Mikrokosmem“ člověk, nebo „atom“?

„Zrno pšeničné padna v zemi, neumře-li, onoť samo zůstane.“ — Kniha aforismů. — Probudit se, zemřít, narodit se. — Co člověku brání znovu se narodit? Co člověku brání „zemřít“? Co člověku brání se probudit? — Chybějící vědomí vlastní nicotnosti. — Co znamená uvědomit si vlastní nicotnost? Co brání tomuto uvědomění? — Hypnotické působení života. — Spánek, v němž lidé žijí, je hypnotickým spánkem. — Mág a ovce. — „Kundaliní“. — Představivost. — Budíky. — Organizovaná práce. — Skupiny. — Je možné pracovat ve skupinách bez učitele? — Práce na sebe-zkoumání ve skupinách. — Zrcadla. — Výměna postřehů. — Obecné a individuální podmínky. — Pravidla. — „Hlavní chyba“. — Uvědomění si vlastní nicotnosti. — Nebezpečí imitativní práce. — „Překážky“. — Pravda a faleš. — Upřímnost k sobě samému. — Úsilí. — Akumulátory. — Velký akumulátor. — Intelektuální a emocionální práce. — Nezbytnost cítění. — Možnost porozumět prostřednictvím cítění tomu, co nelze pochopit myslí. — Emocionální centrum je jemnější nástroj než intelektuální centrum. — Vysvětlení zívání v souvislosti s akumulátory. — Role a význam smíchu v životě. — Neexistence smíchu ve vyšších centrech.

„Zrno pšeničné padna v zemi, neumře-li, onoť samo zůstane.“ — Kniha aforismů. — Probudit se, zemřít, narodit se. — Co člověku brání znovu se narodit? Co člověku brání „zemřít“? Co člověku brání se probudit? — Chybějící vědomí vlastní nicotnosti. — Co znamená uvědomit si vlastní nicotnost? Co brání tomuto uvědomění? — Hypnotické působení života. — Spánek, v němž lidé žijí, je hypnotickým spánkem. — Mág a ovce. — „Kundaliní“. — Představivost. — Budíky. — Organizovaná práce. — Skupiny. — Je možné pracovat ve skupinách bez učitele? — Práce na sebe-zkoumání ve skupinách. — Zrcadla. — Výměna postřehů. — Obecné a individuální podmínky. — Pravidla. — „Hlavní chyba“. — Uvědomění si vlastní nicotnosti. — Nebezpečí imitativní práce. — „Překážky“. — Pravda a faleš. — Upřímnost k sobě samému. — Úsilí. — Akumulátory. — Velký akumulátor. — Intelektuální a emocionální práce. — Nezbytnost cítění. — Možnost porozumět prostřednictvím cítění tomu, co nelze pochopit myslí. — Emocionální centrum je jemnější nástroj než intelektuální centrum. — Vysvětlení zívání v souvislosti s akumulátory. — Role a význam smíchu v životě. — Neexistence smíchu ve vyšších centrech.

13

TŘINÁCTÁ KAPITOLA

Intenzita vnitřní práce. — Příprava na „fakta“. — Cesta do Finska. — „Zázrak“ začíná. — Duševní „rozhovory“ s Gurdžijevem. — „Vy nespíte.“ — Vidění „spících lidí“. — Nemožnost zkoumání vyšších jevů běžnými prostředky. — Změněný náhled na „metody jednání“. — „Hlavní rys“. — Gurdžijev definuje hlavní rysy lidí. — Reorganizace skupiny. — Ti, co práci opouštějí. — Sezení na dvou židlích. — Náročnost návratu. — Gurdžijevův byt. — Reakce na mlčení. — „Vidění lží“. — Ukázka. — Jak se probudit? — Jak vytvořit nezbytný emocionální stav? — Tři cesty. — Nezbytnost oběti. — „Obětovat vlastní utrpení“. — Rozšířená tabulka vodíků. — „Pohyblivý diagram“. — Nový objev. — „Máme málo času.“

Obtížnost předávání „objektivních pravd“ obyčejným jazykem. — Objektivní a subjektivní vědění. — Jednota v rozmanitosti. — Předávání objektivního vědění. — Vyšší centra. — Mýty a symboly. — Slovní formule. — „Jak nahoře, tak dole.“ — „Poznej sám sebe.“ — Dualita. — Přetvoření duality na triádu. — Linie vůle. — Čtveřice, pětice — sestrojení pentagramu. — Pět center. — Pečeť Šalamounova. — Symbolismus čísel, geometrických tvarů, písmen a slov. — Další symbologie. — Správné a špatné rozumění symbolům. — Úroveň rozvoje. — Jednota vědění a bytí: Velké dílo. — „Člověku nelze dát to, co již předtím neměl.“ — Dosahování pouze prostřednictvím vlastního úsilí. — Různé známé „linie“ využívající symboliky. — Tento systém a jeho místo. — Jeden ze základní symbolů tohoto učení. — Eneagram. — Zákon sedmi a jeho jednota se zákonem tří. — Zkoumání eneagramu. — „Co člověk nedokáže do eneagramu vložit, tomu nerozumí.“ — Symbol v pohybu. — Zakoušení eneagramu pohybem. — Cvičení. — Univerzální jazyk. — Objektivní a subjektivní umění. — Hudba. — Objektivní hudba je založena na vnitřních oktávách. — Mechanické lidstvo může mít pouze subjektivní umění. — Různé úrovně bytí člověka.

Náboženství jako relativní pojem. — Náboženství odpovídají úrovni bytí člověka. — „Může modlitba pomoci?“ — Učit se modlit. — Všeobecná neznalost týkající se křesťanství. — Křesťanská církev a škola. — Egyptské „školy opakování“. — Význam rituálů. — „Techniky“ náboženství. — Kde v člověku zní slovo „Já“? — Dvě stránky pravého náboženství a co každá učí. — Kant a myšlenka stupnic. — Organický život na Zemi. — Růst paprsku stvoření. — Měsíc. — Vytvářející se částí organického života je lidstvo. — Lidstvo na mrtvém bodě. — Změna možná jen na „křižovatkách“. — Proces evoluce začíná vždy utvořením vědomého jádra. — Existuje vědomá síla bojující proti evoluci? — Vytváří se lidstvo? — „Dvě stě vědomých lidí by dokázalo změnit celý život na Zemi.“ — Tři „vnitřní kruhy lidstva“. — „Vnější kruh“. — Čtyři „cesty“ jako čtyři brány do „esoterického kruhu“. — Školy čtvrté cesty. — Pseudoesoterické systémy a školy. — „Pravda v podobě lži“. — Esoterické školy na Východě. — Iniciace a Mystéria. — Pouze sebe-iniciace je možná.

Historické události zimy 1916—17. — Gurdžijevův systém jako průvodce labyrintem protikladů, čili „Noemova archa“. — Vědomí materie. Stupně její rozumnosti. — Tří-, dvou- a jednopodlažní stroje. — Člověk skládající se z člověka, ovce a červa. — Třídění všech tvorů podle tří kosmických stop: co jedí, co dýchají a prostředí, v němž žijí. — Možnosti člověka změnit svou stravu. — „Diagram všeho živého“.

Gurdžijev naposledy odjíždí z Petrohradu. — Zajímavá událost — „transfigurace“, či „tvárnost“? — Novinářovy dojmy z Gurdžijeva. — Pád Mikuláše II. — „Konec ruských dějin“. — Plány opustit Rusko. — Komunikace s Gurdžijevem. — Pokračování práce v Moskvě. — Další studium diagramů a myšlenky kosmů. — Rozvíjení myšlenky, že „čas je dech“ ve vztahu k člověku, Zemi a Slunci; k velkým a malým buňkám. — Sestrojení „Tabulky času v různých kosmech“. — Tři kosmy pojaty pohromadě v sobě obsahují všechny zákony vesmíru. — Aplikace myšlenky kosmů na vnitřní procesy lidského organismu. — Život molekul a elektronů. — Časové dimenze různých kosmů. — Aplikace Minkovského vzorce. — Vztah různých časů k centrům lidského těla. — Vztah k vyšším centrům. — „Kosmické výpočty času“ v gnostické a indické literatuře.

„Chcete-li si odpočinout, přijedte sem za mnou.“ — Návštěva u Gurdžijeva v Alexandropoli. — Gurdžijevův vztah s rodinou. — Rozhovor o nemožnosti cokoliv dělat uprostřed masového šílenství. — „Události vůbec nejsou proti nám.“ — Jak zesílit pocit „Já“? — Krátký návrat do Petrohradu a Moskvy. — Vzkaz pro tamní skupiny. — Návrat do Pjatigorsku. — Skupina předvoje dvanácti se shromažďuje v Jessentukách.

Srpen 1917. — Šest týdnů v Jessentukách. — Gurdžijev vykládá plán celé práce. — „Školy jsou nutností.“ — „Nad-úsilí“. — Soulad center je hlavní překážkou v práci na sobě. — Člověk otrokem vlastního těla. — Plýtvání energií nenutným napětím svalů. — Gurdžijev ukazuje cvičení na ovládnutí svalů a jejich uvolnění. — Cvičení „stop“. — Nároky „stopky“. — Gurdžijev vypráví příhodu se „stopkou“ ze Střední Asie. — Vliv „stopky“ v Jessentukách. — Zvyk mluvit. — Experiment s postěním. — Co je hřích. — Gurdžijev ukazuje cvičení na soustředění. — Experiment s dechem. — Uvědomění si náročnosti Cesty. — Nezbytnost velkého vědění, úsilí a pomoci. — „Neexistuje cesta mimo ‚cesty‘?“ „Cesty“ pomáhají daným lidem podle jejich typu. — „Subjektivní“ a „objektivní“ cesty. — Měšťák. — Co znamená „být vážný“? — Jen jedna věc je vážná. — Jak dosáhnout opravdové svobody? — Těžká cesta otroctví a poslušnosti. — Co je člověk ochoten obětovat. — Pohádka o vlku a ovci. — Astrologie a typy. — Ukázka. — Gurdžijev oznamuje rozpuštění skupiny. — Poslední cesta do Petrohradu.

Petrohrad. Říjen 1917. Bolševická revoluce. — Návrat za Gurdžijevem na Kavkaz. — Gurdžijevův postoj k jednomu z jeho žáků. — Malá skupinka s Gurdžijevem v Jessentukách. — Přijíždějí další lidé. — Práce obnovena. — Cvičení jsou náročnější a různorodější než dříve. — Mentální a fyzická cvičení, dervišské tance, studium okultních „triků“. — Prodávání hedvábí. — Vnitřní zápas a rozhodnutí. — Výběr guru. — Rozhodnutí se oddělit. — Gurdžijev odjíždí do Soči. — Těžká doba: válka a epidemie. — Další studium eneagramu. — „Události“ a nutnost opustit Rusko. — Londýn konečným cílem. — Praktické výsledky práce na sobě: cítění nového Já, „nezvyklá jistota“. — Utvoření skupiny v Rostově a výklad Gurdžijevova systému. — Gurdžijev otevírá svůj Institut v Tbilisi. — Cesta do Cařihradu. — Shromažďování lidí. — Gurdžijev přijíždí. — Nová skupina představena Gurdžijevovi. — Překládání dervišské písně. — Gurdžijev umělec a básník. — Institut otevřen v Cařihradě. — Gurdžijev dává svolení k napsání a vydání knihy. — Gurdžijev odjíždí do Německa. — Rozhodnutí pokračovat cařihradskou práci v Londýně, 1921. — Gurdžijev zakládá Institut ve Fontainebleau. — Práce v Chateau de la Prieuré. — Rozhovor s Katherine Mansfield. — Gurdžijev mluví o různých typech dýchání. — „Dýchání prostřednictvím pohybu“. — Ukázky v Theatre des Champs Elysées v Paříži. — Gurdžijev odjíždí do Ameriky, 1924. — Rozhodnutí pokračovat nezávisle v práci v Londýně.